

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
GRAD GRAČANICA**

PREDLAGAČ

Gradonačelnik

RAZMATRA

Gradsko vijeće

**Izvještaj o provedenim poticajnim mjerama u
poljoprivredi i njihovim efektima u 2019. godini
na području Grada Gračanica**

OBRAĐIVAČ

Služba za poduzetništvo,
lokalni razvoj i finansije

Gračanica, juni 2020. godine

***Izvještaj o provedenim poticajnim mjerama u poljoprivredi i njihovim efektima
u 2019. godini na području Grada Gračanica***

Zakonom o poljoprivredi ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj: 88/07, 4/10 i 7/13) definisane su mјere kojima se realizuju ciljevi poljoprivredne politike u Federaciji Bosne i Hercegovine. Ove mјere se, s obzirom na područje djelovanja, dijele na mјere:

- tržišno-cjenovne politike,
- strukturne politike,
- zemljišne politike i
- mјere novčanih podrški u poljoprivredi.

Mјere novčanih podrški u poljoprivredi su novčana sredstva iz budžeta koja imaju za cilj podršku poljoprivrednoj proizvodnji i razvoju sela. Novčane podrške u sklopu mјera podrške proizvodnji provode se kroz model poticaja proizvodnji, a plaćanja u sklopu mјera strukturne politike provode se kroz: model kapitalnih ulaganja, model ruralnog razvoja, model podrške dohotku i model ostalih vrsta podrški.

Novčane podrške koje se dodjeljuju kroz model poticaja proizvodnji su transferna plaćanja, koja kao dodatni iznos (premiju) dobijaju poljoprivredni proizvođači po jedinici robne proizvodnje određenih proizvoda ili po jedinici proizvodnih kapaciteta (površini pojedinih kultura i grlu određenih vrsta stoke). One imaju zadatak da stimulišu proizvodnju određenih proizvoda koji imaju strateško značenje (osnovni prehrambeni proizvodi), kao i proizvode od posebne važnosti (autohtone pasmine stoke, rijetke sorte pojedinih vrsta bilja i sl.), zatim da omoguće realizaciju onih proizvoda čiji su troškovi proizvodnje iznad tržišnih cijena i usklade kupovno sposobnu potražnju potrošača i otkupne cijene pojedinih proizvoda.

Izbor prioriteta za novčanu podršku korisnicima prava-poljoprivrednim gazdinstvima, novčani iznosi za pojedine vrste podrški i uslovi koje moraju ispunjavati poljoprivredna gazdinstva da bi ostvarila pravo na novčanu podršku, definisani su Zakonom o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj: 42/10, u daljem tekstu: Federalni zakon) i Zakonom o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju Tuzlanskog kantona ("Službene novine Tuzlanskog kantona" broj: 8/14, 2/16 i 4/18 u daljem tekstu: Kantonalni zakon) i podzakonskim aktima donesenim na osnovu navedenih zakona.

Jedan od općih uslova za ostvarivanje prava na novčanu podršku je da je korisnik poticaja upisan u Registr poljoprivrednih gazdinstava i Registr klijenata. U navedene registre koje vodi odsjek za poljoprivrednu, do kraja godine upisano je ukupno 2.535 poljoprivrednih gazdinstava i to 2.404 porodičnih gazdinstava i 131 pravni subjekt (23 privredna društva, 3 zadruge, 96 obrta, 2 udruženja i 2 ostali pravni subjekti).

I Realizacija novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: federalna podrška)

Novčane podrške iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine realizovane su u skladu sa Federalnim zakonom, Programom utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava „Subvencija privatnim preduzećima i poduzetnicima-Poticaj za poljoprivrednu“ utvrđenih Budžetom Federacije Bosne i Hercegovine za 2019. godinu ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj: 37/19 i 97/19; u daljem tekstu Federalni program), Pravilnikom o načinu i uslovima ostvarenja novčane podrške po modelu poticaja proizvodnji ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj: 32/17, 55/17 i 56/18), Pravilnikom o uslovima i načinu ostvarenja novčanih podrški po modelu ruralnog razvoja ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj: 54/19, 69/19 i 79/19) i Pravilnikom o uslovima i načinu ostvarenja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta novčanih podrški u poljoprivredi ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj: 54/19).

Novčane podrške u sklopu mjera poticanja proizvodnje realizovane su kroz model poticaja proizvodnji, dok su novčane podrške u sklopu mjera strukturne politike realizovane kroz model ruralnog razvoja i model ostalih vrsta podrški.

Pravilnikom o načinu i uslovima ostvarenja novčane podrške po modelu poticaja proizvodnji propisani su opći i posebni uslovi koje moraju ispuniti fizička i pravna lica (u daljem tekstu: klijenti) za ostvarenje prava na novčanu podršku u oblasti biljne i animalne proizvodnje, propisana potrebna dokumentacija i obrasci, način isplate, te nadzor i kontrola. Zahtjeve za ostvarenje novčane podrške po modelu poticaja proizvodnji klijenti podnose Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Tuzlanskog kantona (u daljem tekstu: Kantonalno ministarstvo).

Pravilnikom o uslovima i načinu ostvarivanja novčane podrške po modelu ruralnog razvoja propisani su opći i posebni uslovi koje moraju ispuniti klijenti za ostvarenje prava na novčanu podršku. U 2019. godini su po ovom modelu bile planirane novčane podrške za investicije u poljoprivredna gazdinstva (investicije u nove poljoprivredne mašine, priključne uređaje i opremu za biljnu i animalnu proizvodnju), sufinansiranje nabavke visoko kvalitetnih rasplodnih junica i nazimica i novčane podrške za organsku proizvodnju (certificiranje organske proizvodnje).

Pravilnikom o uslovima i načinu ostvarenja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta novčanih podrški u poljoprivredi propisani su opći i posebni uslovi koje moraju ispuniti klijenti za ostvarenje prava na novčanu podršku po modelu ostalih vrsta podrški, potrebna dokumentacija i obrasci, način isplate, te obaveze klijenata. Kroz ovaj model finansirane su sljedeće vrste podrški: sufinansiranje premije osiguranja od mogućih šteta u poljoprivrednoj proizvodnji, sufinansiranje stručnih skupova, kongresa, simpozija, seminara i sajmova, realizacija projekata od značaja za Federaciju BiH, organizovanje poljoprivrednika (zadruga, udruženja i saveza), i sufinansiranje troškova standardizacije proizvoda/proizvodnje.

Zahtjeve za ostvarenje novčane podrške po modelu ruralnog razvoja i modelu ostalih vrsta novčanih podrški klijenti su podnosi Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljem tekstu: Federalno ministarstvo), pa ova informacija ne sadrži te podatke.

Federalnim Programom za 2019. godinu propisano je kao i prethodne godine, da fizička lica mogu ostvariti novčanu podršku samo do iznosa od 6.000,00 KM, dok za obrte i pravna lica nije propisana ograničavajuća visina novčane podrške, osim za pojedine proizvodnje, gdje je iznos novčane podrške bio limitiran obimom poljoprivredne proizvodnje koja se potiče. Ova mjera ima za cilj stimulisanje zapošljavanja u oblasti poljoprivrede. Zajedno sa mjerom iz Kantonalnog programa koja propisuje novčanu podršku uvećanu za 20% samo za obrte kojima je poljoprivreda osnovna djelatnost, rezultirala je kod nas registrovanjem znatno većeg broja obrta, pa time i zapošljavanjem određenog broja poljoprivrednih proizvođača, kako u novoregistrovanim, tako i u postojećim obrtima. U Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata do kraja 2019. godine kod nas je upisano ukupno 96 obrta čija je osnovna djelatnost poljoprivredna proizvodnja od čega najviše iz Stjepan Polja (19) i Malešića (15).

U tabeli 1. prikazane su vrste podrški sa iznosom novčane podrške po jedinici mjere i ukupnim iznosom u 2019.godini iz Budžeta Federacije za Grad Gračanica.

Tabela 1.

r/b	Vrsta proizvodnje	Ostvarena novčana podrška u 2019. godini (KM)	Visina podrške (KM/jedinici mjere) za pravna lica i obrte	Visina podrške (KM/jedinici mjere) za fizička lica	Jedinica mjere
	BILJNA PROIZVODNJA				
	Proizvodnja ratarskih i povrtarskih kultura				
1	Hljebna žita	11.655,45	531,00	531,00	ha
2	Stočna žita (ječam, tritikale)	6.397,85	325,00	255,00	ha
3	Krmno bilje (silažni kukuruz)	99.021,98	279,00	219,00	ha
4	Povrće	3.720,00	1.860,00	1.460,00	ha
	UKUPNO BILJNA PROIZVODNJA	120.795,28			
	ANIMALNA PROIZVODNJA				
	Govedarska proizvodnja				
1	Svježe kravljeg mlijeko	776.611,12	0,28	0,26	I
2	Proizvodnja goveđeg mesa tov junadi	211.376,00	418,00	328,00	grlo
3	Rasplodna stoka-rasplodne junice	10.032,00	418,00	-	grlo
	Ovčarska i kozarska proizvodnja				
4	Rasplodna stoka-ovce i koze	89.772,00	32,00	25,00	grlo
	Peradarska proizvodnja				
5	18-sedmičnih pilenki	5.840,80	0,28	-	kljun
6	Matična jata- pilenke teških roditeljskih linija	46.980,00	1,16	-	kljun
	UKUPNO ANIMALNA PROIZVODNJA	1.140.611,92			
	UKUPNO BILJNA+ANIMALNA PROIZVODNJA	1.261.407,20			

Ukupna Federalna podrška za Grad Gračanica u 2019. godini iznosi 1.261.407,20 KM što je oko 12,08 % sredstava za Tuzlanski kanton. Sa ovim iznosom i dalje smo na četvrtom mjestu na kantonu, dok prva tri mjesta zauzimaju Kalesija, Živinice i Gradačac zahvaljujući prije svega većim količinama proizvedenog i otkupljenog svježeg kravljeg mlijeka.

Kada su u pitanju pojedinačne proizvodnje, najveći iznos novčane podrške odobren je za proizvodnju svježeg kravljeg mlijeka u iznosu od 776.611,12 KM, što je 61,57 % od ukupno odobrene podrške te za proizvodnju goveđeg mesa 211.376,00 KM, što je 16,76 %. U oblasti biljne proizvodnje najveći iznos odobren je za proizvodnju silažnog kukuruza 99.021,98 KM ili 7,85% od ukupnog iznosa.

Zahvaljujući dobro organizovanom otkupu mlijeka i edukaciji farmera, za šta je najviše zaslužna ZZ "Gračanka", proizvodnja po jednom grlu je i dalje na relativno niskom nivou u odnosu na prosjek većine zemalja Evropske unije, a što je posljedica nepovoljnog pasminskog sastava, odnosno nedostatka selekcijskog rada, nedostatka kvalitetne stočne hrane, neadekvatnih uslova držanja, odnosno tehnološka zastarjelost na farmama.

Istraživanja su pokazala da su većina farmi, uz postojeću mlijecnost grla, ekonomski neodržive bez sredstava novčane podrške, te da su u našim uslovima tek farme sa 15 i više grla ekonomski održive i profitabilne.

Od izuzetne važnosti za očuvanje i unapređenje animalne, odnosno prije svega govedarske proizvodnje je i stvaranje uslova za obezbjeđenje kvalitetne i jeftine stočne hrane, u čemu značajnu ulogu ima novčana podrška za proizvodnju silažnog kukuruza iz federalnog i kantonalnog budžeta.

U tabeli 2. prikazan je odnos ostvarene novčane podrške iz Federalnog budžeta u posljednje četiri godine za Grad Gračanica.

Tabela 2.

r/b	Vrsta proizvodnje	Ostvarena novčana podrška (KM)
		2016.	2017.	2018.	2019.
	BILJNA PROIZVODNJA				
	Proizvodnja ratarskih i povrtlarskih kultura				
1	Hljebna žita	21.522,00	11.647,50	11.411,19	11.655,45
2	Stočna žita (ječam, tritikale)	13.856,50	10.205,00	8.981,60	6.397,85
3	Krmno bilje (silažni kukuruz)	140.043,00	53.721,57	54.690,93	99.021,98
4	Povrće	25.580,00	15.021,80	2.219,20	3.720,00
5	Uljarice		800,00		
	UKUPNO BILJNA PROIZVODNJA	201.001,50	91.395,87	77.302,92	120.795,28
	ANIMALNA PROIZVODNJA				
	Govedarska proizvodnja				
1	Svježe kravje mlijeko	895.886,68	898.614,84	842.088,31	776.611,12
2	Proizvodnja goveđeg mesa tov junadi	288.450,00	291.000,00	259.584,00	211.376,00
3	Rasplodna stoka-rasplodne junice	123.750,00	107.259,00	5.016,00	10.032,00

4.	Mliječne krave u sist.otkupa	54.200,00	70.422,00		
	Ovčarska i kozarska proizvodnja				
4	Rasplodna stoka-ovce i koze	65.170,00	89.590,00	84.200,00	89.772,00
	Peradarska proizvodnja				
5	18-sedmičnih pilenki	4.330,90	8.193,50	10.204,88	5.840,80
6	Matična jata- pilenke teških roditeljskih linija	51.495,60	30.000,00	20.880,00	46.980,00
	UKUPNO ANIMALNA PROIZVODNJA	1.483.286,18	1.495.099,34	1.221.973,19	1.140.611,92
	UKUPNO BILJNA+ANIMALNA PROIZVODNJA	1.684.287,68	1.586.495,21	1.299.276,11	1.261.407,20
	UKUPNA FEDERALNA PODRŠKA ZA TUZLANSKI KANTON	13.469.363,84	13.263.330,16	11.413.076,93	10.803.339,29

Iz uporednih pokazatelja vidljivo je da u posljednjim godinama dolazi do pada u realizaciji novčanih podrški na nivou kantona pa i kod nas. U oblasti biljne proizvodnje to je posljedica nepovoljnih vremenskih uslova, nepostojanje zagarantovane otkupne cijene žitarica, otežanog pristupa tržištu, nelojalna konkurenca, nepostojanje kapaciteta za skladištenje i doradu voća i povrća. U oblasti animalne proizvodnje značajan pad je izražen kod proizvodnje svježeg kravljeg mlijeka. To je, prije svega, posljedica činjenice da od trećeg kvartala 2018. godine pravo na novčanu podršku za proizvodnju mlijeka imaju proizvođači ako posjeduju najmanje tri muzna grla, dok je ranije uslov bio najmanje dva grla. To je, između ostalog uticalo i na smanjenja muznih grla. I u proizvodnji goveđeg mesa došlo je do smanjenja iznosa ostvarene podrške zbog problema njegovog plasmana, prije svega na tržiste Republike Turske. Za uzgoj rasplodnih junica 2018. godine potpuno je ukinuta novčana podrška za fizička lica, što je značajno uticalo na smanjenje ponude ove kategorije goveda na tržištu.

Pored navedenih problema, generalno dolazi do smanjenog interesa za proizvodnju u oblasti poljoprivrednog sektora, prije svega zbog niske produktivnosti, kako po jedinici proizvodnje, tako i po gazdinstvu. Posljedica je to nepostojanja jasne specijalizacije, niske tehničko-tehnološke opremljenosti gazdinstava, slabog nivoa upotrebe inputa, te značajne zavisnosti od vremenskih prilika. Tehničko-tehnološko i marketinško znanje proizvođača je na niskom nivou, što ima negativne posljedice po produktivnost sektora.

Zbog nedostatka sredstava u Budžetu Federacije, nisu provođene mjere strukturne politike, kao razvojnih komponenti koje bi omogućile neophodne strukturne promjene u pravcu povećanja tehničko-tehnološke opremljenosti, nivoa znanja i povećanja dohotka poljoprivrednih gazdinstava, te time nisu učinjeni ni pomaci u povećanju produktivnosti proizvodnje, kao najvećeg problema poljoprivrede.

Jedan od razloga niske i neefikasne poljoprivredne proizvodnje, te najveći ograničavajući faktor povećanja njene konkurentnosti je i mali posjed, te dislociranost i usitnjenost parcela. Većina poljoprivrednog zemljišta je u vlasništvu vrlo velikog broja malih poljoprivrednih gazdinstava koja nisu u mogućnosti ostvariti dohodak za primjereno životni standard, te obezbijediti potrebna sredstva za investiranje na gazdinstvu.

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti mjerama zemljišne politike, koje će omogućiti povećanje nivoa korištenja raspoloživih obradivih površina, povećanje zemljišnih posjeda kojima raspolažu poljoprivredna gazdinstva, zaštitu i unapređenje plodnosti zemljišta, sprečavanje

trajnog gubitka poljoprivrednog zemljišta prenamjenom u građevinsko zemljište, te privođenje neobrađenog poljoprivrednog zemljišta poljoprivrednoj proizvodnji.

Provođenje ovih mjera zahtijeva nadogradnju postojećeg pravnog okvira i njegovu dosljednu implementaciju, posebno u dijelu koji reguliše promet, raspolaganje i korištenje poljoprivrednog zemljišta, zatim stvaranje institucionalnog okvira, odnosno uspostavu Agencije za poljoprivredno zemljište, te stvaranja tehničkih prepostavki, odnosno uspostavu informacionih sistema koji će omogućiti monitoring zemljišta i usklađivanje podataka u zemljišno-knjižnim i katastarskim evidencijama sa stanjem na terenu.

II Realizacija novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju iz Budžeta Tuzlanskog kantona za 2019. godinu (u daljem tekstu: kantonalna podrška)

Novčana podrška u poljoprivredi i ruralnom razvoju planirana Budžetom Tuzlanskog Kantona dodjeljuje se fizičkim i pravnim licima na osnovu Zakona o novčanim podršcama u poljoprivredi i ruralnom razvoju Tuzlanskog kantona ("Službene novine Tuzlanskog kantona", broj 8/14, 2/16 i 4/18, u daljem tekstu: Kantonalni zakon) te na osnovu podzakonskih akata: Programa novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju i Pravilnika o ostvarivanju novčanih podrški po modelima podrške.

Kantonalnim zakonom je osigurana harmonizacija mjera novčanih podrški na kantonalm i federalnom nivou, te definisane mjere podrške poljoprivrednoj proizvodnji i mjere strukturne politike, koje bi trebale obezbijediti sigurnost i kontinuitet novčanih podrški, sa ciljem stvaranja i poticanja poljoprivredne proizvodnje, poboljšanja životnog standarda poljoprivrednih proizvođača, sa posebnim akcentom na stvaranju povoljnijih uvjeta za rješavanje njihovog radno-pravnog statusa.

Kantonalnim zakonom je propisano da se sredstva za novčane podrške obezbjeđuju u Budžetu Kantona za svaku kalendarsku godinu, kao i iz drugih izvora, te da visina sredstava za novčane podrške iznosi do 3,5 % vrijednosti godišnjih poreskih prihoda Budžeta Kantona.

Programom novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju u 2019. godini ("Službene novine Tuzlanskog kantona" broj: 8/19 i 1/20, u daljem tekstu: Kantonalni program) utvrđena je visina sredstava za pojedine modele novčanih podrški, kriteriji za njihovo ostvarenje, sa planom raspodjele sredstava po oblastima i vrstama novčanih podrški.

Kantonalnim programom su obuhvaćene proizvodnje za koje Federalnim programom nije predviđena novčana podrška, kao i proizvodnje za koje su postavljene visoke proizvodne kvote po jedinici proizvodnje na federalnom nivou, a koje su od interesa za razvoj ukupne poljoprivredne proizvodnje na Kantonu.

Kantonalnim programom obuhvaćene su ne samo novčane podrške u sklopu mjera podrške proizvodnji, već i novčane podrške u sklopu mjera strukturne politike, kroz model kapitalnih ulaganja i model ostalih vrsta podrški. Ovi modeli poticaja trebali bi imati ulogu u stvaranju uslova za povećanje obima i vrsta proizvodnji kao i zadržavanja stanovništva na selu.

Pravilnicima po modelima podrški propisani su uvjeti koje mora ispunjavati podnositelj zahtjeva za ostvarivanje prava na novčane podrške, potrebna dokumentacija koja se prilaže uz zahtjev, način isplate novčanih podrški, obaveze koje korisnik mora ispuniti nakon što mu budu isplaćena sredstva i drugo.

Zahtjeve za kantonalne podrške u poljoprivredi i ruralnom razvoju poljoprivredni proizvođači podnose gradskoj službi nadležnoj za poslove poljoprivrede zajedno sa dokumentacijom propisanom pravilnicima.

Gradska služba zaprima, obrađuje, vrši provjeru dokumentacije, donosi rješenja, te sačinjava obračun. Na osnovu odluke Gradonačelnika, podnosioci zahtjeva oslobođeni su plaćanja administrativne takse. Kantonalno ministarstvo vrši provjeru rješenja, te ih dostavlja Ministarstvu finansija na isplatu. Pravno i fizičko lice koje je ostvarilo pravo na novčanu podršku (u daljem tekstu: korisnik) je obavezan dobijenu podršku namjenski koristiti, u suprotnom mu se uskraćuje pravo da konkuriše za sredstva podrške u naredne tri godine.

U tabeli 3. prikazane su vrste podrški sa iznosom novčane podrške po jedinici mjere i ukupnim iznosom u 2019.godini iz Budžeta kantona za Grad Gračanica.

Tabela 3.

R/b	Vrsta podrški	Ostvaren ukupan iznos podrške (KM)	Visina podrške za fiz.lica I PD(KM/ jedinici mjere)	Visina podrške za obrnike (KM/ jedinici mjere)	Jedinica mjere
A. MODEL PODRŠKE PROIZVODNJI					
BILJNA PROIZVODNJA					
1.	Proizvodnja kukuruza	38.562,80	200,00	240,00	ha
2.	Proizvodnja kornišona za industrijsku preradu	3.337,74	0,07	0,084	kg
3.	Proizvodnja merkantilnog krompira	0,00	0,06	0,072	kg
4.	Proizvodnja povrća i jagode u zaštićenom prostoru	10.284,00	1,20	1,44	m ²
5.	Proizvodnja voća	5.167,70	0,10	0,12	kg
6.	Otkup voća za preradu na području Kantona	0,00	30,00	36,00	t
7.	Otkup voća za dalju prodaju i izvoz	0,00	30,00	36,00	t
8.	Proizvodnja gljiva (šampinjoni, bukovače, šitake)	12.639,36	30,00	36,00	t
9.	Proizvodnja komposta	9.763,20	15,00	18,00	t
10.	Podizanje nasada jagodičastog voća (malina, kupina, jagoda, borovnica, ribizla i aronija)	0,00	3.000,00	3.600,00	ha
11.	Podizanje nasada krošnjastog voća (jabuka, kruška i šljiva)	0,00	2.500,00	3000,00	ha
12.	Proizvodnja presadnica povrća i ljekovitog bilja	0,00	0,01	0,00	kom
13.	Proizvodnja sadnica jagodičastog i bobičastog voća (sadnice maline)	0,00	0,10	0,00	kom
UKUPNO BILJNA PROIZVODNJA		79.754,80			
ANIMALNA PROIZVODNJA					
1.	Muzne krave u liniji otkupa mlijeka	88.760,00	100,00	120,00	grlo
2.	Vještačko osjemenjavanje plotkinja	7.715,50	4,50	0,00	grlo
3.	Proizvodnja pilećeg mesa	161.952,74	0,08	0,096	kljun

R/b	Vrsta podrški	Ostvaren ukupan iznos podrške (KM)	Visina podrške za fiz.lica I PD(KM/ jedinici mjere)	Visina podrške za obrnike (KM/ jedinici mjere)	Jedinica mjere
4.	Proizvodnja konzumnih jaja	11.024,00	0,65	0,78	kljun
5.	Košnice pčela, uzgoj pčelinjih zajednica	6.204,00	12,00	14,40	kom
	UKUPNO ANIMALNA PROIZVODNJA	275.656,24			
REGRESIRANJE KAMATA NA KREDITE NAMIJENJENE ZA OTKUP POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA					
1.	Regresiranje kamata na kredite namijenjene otkupu poljoprivrednih proiz.	25.779,12	3-8,5	3-8,5	%
PODRŠKA ORGANIZATORIMA PROIZVODNJE U KOOPERACIJI OTKUPA PROIZVODA IZ KOOPERACIJE I PRODAJA TIH PROIZVODA					
1.	Podrška organizatorima proizvodnje u kooperaciji otkupa proizvoda iz kooperacije i prodaja tih proizvoda (kornišon)	9.325,48	0,04	0,04	kg
	UKUPNO MODEL PODRŠKE PROIZVODNJI	390.515,64			
B. MODEL KAPITALNIH ULAGANJA					
1.	Nabavka opreme u animalnoj i biljnoj proizvodnji	8.868,25	25	25	%
	UKUPNO MODEL KAPITALNIH ULAGANJA	8.868,25			
C. MODEL OSTALIH VRSTA PODRŠKI					
1.	Sufinansiranje realizacije projekata od značaja za Kanton	0,00			
	UKUPNO MODEL OSTALIH VRSTA PODRŠKE	0,00			
	UKUPNO A+B+C	399.383,89			

Ukupna kantonalna podrška za Grad Gračanica u 2019. godini iznosi 399.383,89KM što je oko 9,7 % sredstava za Tuzlanski kanton pa smo i dalje na četvrtom mjestu na kantonu, dok prva tri mjesta zauzimaju Gradačac zahvaljujući razvijenoj proizvodnji voća, Čelić jagode, a Kalesija većim brojem muznih grla.

Kada su u pitanju pojedinačne proizvodnje, najveći iznos novčane podrške odobren je za proizvodnju pilećeg mesa u iznosu od 161.952,74 KM, što je 40,55 % od ukupno odobrenе podrške, te za muzna grla u liniji otkupa mlijeka 88.760,00 KM, što je 22,22 % od ukupnog iznosa. U oblasti biljne proizvodnje najveći iznos odobren je za proizvodnju silažnog kukuruza 38.562,80 KM ili 9,66 %.

U tabeli 4. prikazan je odnos ostvarene novčane podrške iz Kantonalnog budžeta u posljednje četiri godine za Grad Gračanica.

Tabela 4.

R/b	Vrsta podrški	2016.	2017.	2018.	2019.
A. MODEL PODRŠKE PROIZVODNJI					
BILJNA PROIZVODNJA					
1.	Proizvodnja kukuruza	53.157,60	44.174,24	42.188,80	38.562,80
2.	Proizvodnja kornišona za industrijsku preradu	17.583,94	4.989,79	4.723,23	3.337,74
3.	Proizvodnja merkantilnog krompira	7.980,35	1.617,25	974,76	0,00
4.	Proizvodnja povrća i jagode u zaštićenom prostoru	14.970,00	9.300,00	9.564,00	10.284,00
5.	Proizvodnja voća	4.267,36	2.660,70	3.686,62	5.167,70
6.	Otkup voća za preradu na području Kantona	0,00	0,00	0,00	0,00
7.	Otkup voća za dalju prodaju i izvoz	0,00	0,00	0,00	0,00
8.	Proizvodnja gljiva (šampinjoni, bukovače, šitake)	20.434,56	20.324,47	18.487,58	12.639,36
9.	Proizvodnja komposta	9.146,52	10.591,20	9.540,00	9.763,20
10.	Podizanje nasada jagodičastog voća (malina, kupina, jagoda, borovnica, ribizla i aronija)	6.335,00	25.200,00	0,00	0,00
11.	Podizanje nasada krošnjastog voća (jabuka, kruška i šljiva)	0,00	0,00	0,00	0,00
12.	Proizvodnja presadnica povrća i ljekovitog bilja	0,00	0,00	0,00	0,00
13.	Proizvodnja sadnica jagidičastog i bobičastog voća (sadnice maline)	0,00	0,00	0,00	0,00
UKUPNO BILJNA PROIZVODNJA		133.875,33	118.857,65	89.164,99	79.754,80
ANIMALNA PROIZVODNJA					
1.	Muzne krave u liniji otkupa mlijeka	7.520,00	3.200,00	93.580,00	88.760,00
2.	Vještačko osjemenjavanje plotkinja	8.545,00	9.283,50	8.451,00	7.717,50
3.	Proizvodnja pilećeg mesa	193.345,84	123.096,54	162.047,82	161.952,74
4.	Proizvodnja konzumnih jaja	10.500,00	13.482,00	15.272,40	11.024,00
5.	Košnice pčela, uzgoj pčelinjih zajednica	0,00	114,00	0,00	6.204,00
UKUPNO ANIMALNA PROIZVODNJA		219.910,84	149.176,04	279.351,22	275.656,24
REGRESIRANJE KAMATA NA KREDITE NAMIJENJENE ZA OTKUP POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA					
1.	Regresiranje kamata na kredite namijenjene otkupu poljoprivrednih proizvoda	30.963,82	26.446,85	27.311,63	25.779,12
PODRŠKA ORGANIZATORIMA PROIZVODNJE U KOOPERACIJI OTKUPA PROIZVODA IZ KOOPERACIJE I PRODAJA TIH PROIZVODA					

R/b	Vrsta podrški	2016.	2017.	2018.	2019.
1.	Podrška organizatorima proizvodnje u kooperaciji otkupa proizvoda iz kooperacije i prodaja tih proiz. (kornišon)	12.757,43	13.418,53	11.616,08	9.325,48
	UKUPNO MODEL PODRŠKE PROIZVODNJI	263.632,09	307.899,07	407.443,92	390.515,64
B. MODEL KAPITALNIH ULAGANJA					
1.	Nabavka opreme u animalnoj i biljnoj proizvodnji	8.268,00	74.312,71	4.537,50	8.868,25
	UKUPNO MODEL KAPITALNIH ULAGANJA	8.268,00	74.312,71	4.537,50	8.868,25
C. MODEL OSTALIH VRSTA PODRŠKI					
1.	Sufinansiranje realizacije projekata od značaja za Kanton	3.000,00	3.000,00	0,00	0,00
	UKUPNO MODEL OSTALIH VRSTA PODRŠKE	3.000,00	3.000,00	0,00	0,00
	UKUPNO A+B+C	408.775,42	385.211,78	411.981,42	399.383,89
	UKUPNO BUDŽET KANTONA	3.361.791,35	3.766.660,56	4.088.607,18	4.117.511,99

Iz uporednih pokazatelja o realizaciji novčanih podrški za protekle četiri godine, vidljivo je da je došlo do pada u biljnoj proizvodnji, a rasta u animalnoj proizvodnji. Razlozi za ovakvo stanje, već su opisani u poglavlju o Federalnim novčanim podrškama.

Prema našim saznanjima, povećanje ukupnog iznosa podrške na nivou kantona koji je predstavljen u tabeli, iskoristile su općine/gradovi gdje je zabilježen napredak u razvoju njihovih strateških proizvodnji (Gradačac-voće, Kalesija-muzna grla, Čelić-jagode). Poznato je takođe, da ove općine/gradovi iz svojih budžeta izdvajaju značajniji iznos poticaja za navedene proizvodnje. Iz ovoga proizilazi da su potrebne dodatne mjere podrške iz budžeta grada za naše strateške proizvodnje peradarstvo i govedarstvo, kako bi smo uz korištenje postojećih kapaciteta postigli što bolje rezultate, a time i iskoristili mogućnost korištenja novčanih podrški sa viših nivoa.

III Realizacija novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju iz Budžeta grada za 2019. godinu (u daljem tekstu: podrška grada)

Sredstva podrške iz Budžeta Grada realizirana su u skladu sa članom 19. Odluke o izvršavanju Budžeta za 2019. Godinu i na osnovu Odluke i Programa donesenog od strane Gradonačelnika. Novčana podrška Grada predstavljena je u tabeli 5.

Tabela 5.

r/b	Vrsta novčane podrške	Isplaćeni iznos KM
1.	Projekat sufinansiranja nabavke 20 plastenika (Caritas)	21.280,00
2.	Projekat sufinansiranja nabavke 20 plastenika (Muslim aid)	19.800,00
3.	Projekat sufinansiranja nabavke steonih junica (ZZ“Gračanka”)	15.800,00
4.	Udruženje peradara	3.468,00
5.	Izložba stočarstva Gračanica-Doboj Istok 2019.	3.000,00
6.	Ostalo po odluci Gradonačelnika	2.355,50
	UKUPNO	65.783,50

IV Zaključna razmatranja i prijedlog mjera u cilju daljeg unapređenja primarne poljoprivredne proizvodnje i efekata novčane podrške

Analizom podataka o realizaciji novčanih podrški i aktualnom stanju poljoprivredne proizvodnje evidentni su brojni, problemi i slabosti koji se najviše iskazuju kao:

- nedovoljna veličina zemljišnog posjeda
- neriješen status poljoprivrednog proizvođača
- klasična i tržištu neprilagođena proizvodna struktura
- nesređeni i nerazjašnjeni imovinsko-pravni odnosi
- niska produktivnost po jedinicama kapaciteta
- nizak nivo specijalizacije proizvodnje
- nedovoljna i neadekvatna tehnološka opremljenost
- nedostatak povoljnih kreditnih sredstava
- nizak nivo investiranja
- nedostatak prerađivačkih kapaciteta na području grada i kantona,

Nažalost, ne postoji banka koja bi se bavila isključivo kreditiranjem poljoprivrede, niti se iz federalnog i kantonalnog budžeta izdvajaju sredstva koja bi omogućila realizaciju neophodnih strukturnih promjena. Poljoprivrednici su prinuđeni da uzimaju kredite od komercijalnih banaka i mikrokreditnih organizacija pod nepovoljnim uslovima, sa visokom kamatnom stopom i kratkim rokovima otplate, te su ulaganja u povećanje tehnološke opremljenosti minimalna, iako se kroz regres kamata, na kredite za kapitalna ulaganja u poljoprivredi i ruralnom razvoju i preradi poljoprivrednih proizvoda i kredite namjenjene za otkup poljoprivrednih proizvoda, pokušava ublažiti nedostatak povoljnih kreditnih sredstava.

U skladu sa naprijed izloženim, u narednom periodu radi daljeg unapređenja poljoprivredne proizvodnje i efekata novčane podrške, mjere koje se na lokalnom nivou trebaju poduzeti su sljedeće:

- nastaviti sa izgradnjom sistema direktnih novčanih podrški iz budžeta grada, ali uz značajno povećanje ulaganja u strateške proizvodnje

- daljnjim razvojem sistema podrški u poljoprivrednoj proizvodnji i ruralnom razvoju preferirati robne proizvođače, odnosno one proizvođače koji značajnije proizvode i plasiraju svoje proizvode na tržište i kojima je to osnovna djelatnost
- provoditi kontinuiranu edukaciju poljoprivrednih proizvođača, kako u pogledu primjene savremene tehnologije u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, tako i u oblasti zakonske regulative, koja reguliše oblast novčanih podrški, kako bi korisnici blagovremeno, sa propisanom dokumentacijom mogli aplicirati za određene vrste podrški. Ovo je naročito bitno u oblasti investicijskih projekta i ruralnog razvoja, s obzirom da nam i legislativa EU iz oblasti poljoprivrede u narednom periodu nameće sve veća ulaganja u ove oblasti.